

УДК 336.71:347.734(477)

Корнієнко Н. І., здобувач освіти,
Тарасенко І. О., науковий керівник
д.е.н., професор
Київський національний університет
технологій та дизайну, м.Київ, Україна

СИСТЕМА ЗАХОДІВ ВПЛИВУ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ

В сучасних умовах розвитку банківської системи особливого значення набуває дотримання банківського законодавства всіма учасниками фінансового ринку. Порухення встановлених норм і правил може призвести до фінансової нестабільності, втрати довіри клієнтів та загроз для економічної безпеки держави. Саме тому важливу роль відіграють заходи впливу, які застосовуються уповноваженими органами, а саме Національним банком України, з метою забезпечення стабільності банківської системи та запобігання правопорушенням. Такі заходи спрямовані не лише на покарання порушників, але й на попередження порушень у майбутньому, підвищення рівня фінансової дисципліни та захист інтересів вкладників і кредиторів.

В Україні система заходів впливу визначається законодавством, зокрема Законом України «Про банки і банківську діяльність», який містить перелік заходів впливу, що можуть застосовуватися залежно від специфіки і ступеня порушення [1]. До таких заходів належать письмові застереження, укладання письмової угоди, скликання загальних зборів, штрафні санкції, обмеження щодо зупинення чи припинення окремих видів операцій, а також віднесення банку до категорії проблемних чи неплатоспроможних. У найскладніших випадках застосовується відкликання банківської ліцензії та ліквідація банківської установи. Такі заходи мають як каральний, так і запобіжний характер і спрямовані на мінімізацію ризиків для вкладників і фінансової системи України в цілому [1].

Розглядаючи практику Європейського Союзу, яка переважно передбачає попереджувальні дії та раннє виявлення ризиків, слід відзначити особливе місце адміністративних штрафів, письмових приписів, а також тимчасової або повної заборони на здійснення діяльності. Істотною особливістю європейського підходу є застосування публічного оголошення про порушення, що створює великий репутаційний тиск на банківську установу, і відрізняє європейські підходи від українських практик, де значна частина заходів застосовується вже після

виявлення порушень [2]. Також у країнах ЄС велика увага приділяється персональній відповідальності керівників фінансових установ. Каральні заходи можуть застосовуватися лише до посадових осіб, включаючи заборону на подальшу діяльність у фінансовій сфері. Крім того, у багатьох країнах подання судового оскарження рішень регулятора не зупиняє їх виконання, що забезпечує безперервність наглядових процедур, у той час як в Україні такі процеси можуть призвести до затримок рішень регулятора [3].

До основних напрямів удосконалення банківського нагляду за дотриманням законодавства в Україні доцільно віднести наступні: (1) впровадження ризик-орієнтованого підходу до банківського нагляду, який передбачає концентрацію наглядових ресурсів на установах із підвищеним рівнем ризику. Такий підхід активно застосовується Національним банком України у межах реалізації стратегії розвитку фінансового сектору [4]. Важливим аспектом при цьому є також посилення пруденційного регулювання відповідно до стандартів Basel III, що сприяє підвищенню фінансової стійкості банківської системи [5]; (2) цифровізація банківського нагляду, зокрема впровадження SupTech-рішень для автоматизації процесів збору та аналізу даних, що дозволяє своєчасно виявляти порушення та мінімізувати регуляторні ризики [4]. Крім того, актуальним є удосконалення системи раннього реагування та застосування превентивних заходів впливу, що дозволяє запобігати кризовим явищам у банківському секторі [6]; (3) інтеграція банківського нагляду з фінансовим моніторингом у сфері протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, що відповідає міжнародним стандартам FATF [7]. Водночас підвищення ефективності санкційної політики та прозорості діяльності банків сприятиме зміцненню довіри до фінансової системи [8].

Отже, Україна поступово формує банківську систему та наближає її до європейських стандартів, але механізми застосування заходів впливу ще потребують удосконалення. Порівняно з ЄС, де переважає попереджувальний підхід і велика увага приділяється відповідальності керівництва банків, в Україні частіше застосовуються дії вже після порушення. Підвищення ефективності нагляду потребує використання репутаційного впливу через публічне інформування про порушення, посилення незалежності регулятора і забезпечення виконання його рішень незалежно від судового оскарження. Важливе значення має запровадження раннього реагування на ризики, що дозволить усунути проблеми у банківській системі ще до їх загострення.

Література

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III.

2. Національний банк України: офіційний сайт. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>
3. Кадала В. В., Гузенко О. П. Публічний (державний) фінансовий контроль як інструмент оцінки діяльності державних підприємств // Центральноукраїнський вісник права та публічного управління. – 2025. – Вип. 2 (10).
4. Національний банк України. Стратегія розвитку фінансового сектору України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>.
5. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III: Finalising post-crisis reforms [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bis.org>.
6. International Monetary Fund. Financial Sector Assessment Program: Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org>.
7. Financial Action Task Force. International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fatf-gafi.org>.
8. Коваленко В. В. Фінансова стійкість банківської системи: теорія і практика : монографія. – Київ : КНЕУ, 2015.

УДК 336.71

Русіна Ю.О., к.е.н., доцент,
Київський національний університет
технологій та дизайну, м. Київ, Україна

СТІЙКІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Стійкість та стабільність банківської системи є ключовим чинником макроекономічної стабільності України. В масштабі національної економіки, особливо під час воєнного стану, стійкість банківської системи впливає на інвестиційну активність, забезпечує ефективне функціонування фінансових ринків, впливає на життєздатність економіки в цілому.

Функціональна роль банківської системи проявляється в контексті того, що вона виступає основним посередником у механізмі грошово-кредитної політики держави. Стійкість банківської системи забезпечує стабільність грошового обігу; трансформацію тимчасово вільних коштів домогосподарств у кредитні та інвестиційні ресурси, впливаючи тим самим на інвестиційну активність та